

MARATHI A1 – STANDARD LEVEL – PAPER 1
MARATHI A1 – NIVEAU MOYEN – ÉPREUVE 1
MARATHI A1 – NIVEL MEDIO – PRUEBA 1

Monday 10 May 2004 (afternoon)
Lundi 10 mai 2004 (après-midi)
Lunes 10 de mayo de 2004 (tarde)

1 hour 30 minutes / 1 heure 30 minutes / 1 hora 30 minutos

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a commentary on one passage only. It is not compulsory for you to respond directly to the guiding questions provided. However, you may use them if you wish.

INSTRUCTIONS DESTINÉES AUX CANDIDATS

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez un commentaire sur un seul des passages. Le commentaire ne doit pas nécessairement répondre aux questions d'orientation fournies. Vous pouvez toutefois les utiliser si vous le désirez.

INSTRUCCIONES PARA LOS ALUMNOS

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un comentario sobre un solo fragmento. No es obligatorio responder directamente a las preguntas que se ofrecen a modo de guía. Sin embargo, puede usarlas si lo desea.

पुढीलपैकी फक्त एका उता-यावर रसग्रहण लिहा. पुढे मार्गदर्शनासाठी दिलेल्या प्रश्नांचीच थेट उत्तरे द्यावीत, अशी अपेक्षा नाही. तथापि आपल्या इच्छेनुसार त्यांचा वापर करण्यास हरकत नाही.

9 (अ)

वाटलं होतं

तिला वाटलं होतं
घर उलटीकडूनही बांधता येईल.
आधी छप्पर नंतर भिंती
मग आपोआप पाया होईल !

5 आता कळतंय,
रंगीत निळ्या भिंती
नि लाल सोनेरी छपरांनी
बनत नाहीत घरं !
आधाराला घर असतं

10 हे तर खरं
पण घरालाही लागतो, आधार !
त्यासाठी रुतावं लागतं, चिणावं लागतं
निसरड्या मातीवरही पाय रोवून
उभं ठाकावं लागतं ...

15 नुसत्या रंगीत निळ्या भिंती
नि लाल छपरांनी
बनत नाही घर ...
पायामध्ये रुजलेल्या
अढळ एकजीव अनुभवांचा

20 तळाशी असावा लागतो थर

(संजीवनी बोकील, वाटलं होतं , एकांतरेघेवर , नवीन उद्योग, पुणे, १९९७)

- या कवितेची मध्यवर्ती कल्पना काय आहे?
- या कवितेतील प्रतिमांच्या योजनेविषयी काय म्हणता येईल?
- ही कविता वाचून आपल्या मनात कोणती प्रतिक्रिया उमटते?

9 (ब)

“अहो, त्या शेजारच्या लीलाताई काय करताहेत माहीत आहे का?” बायको हसत मला सांगू लागली, “त्या नवीन पिंपांत पाणी भरलंय आणि आता तोटी सोडून बघत बसल्या आहेत -” मला गंमत वाटली. “चल, मीहि येतो बघायला...” मी म्हटलें.

कोरड्या नगर जिल्ह्यांतल्या खेड्यांतून आलेली ही गरीब मुलगी. पाण्याचा सदाच दुष्काळ. उन्हाळ्यांत तर विहिरी इतक्या आटतात की हंडा ताळूवर आपटून शेपाची झोपमोड व्हावी. नुकतीच लग्न होऊन आमच्या शेजारच्या बि-हाडांत आली. विहिरीचे मुबलक पाणी पाहून नाचू लागली. पण समाधान होईना. आपल्या घरांत तोटीतून पाणी पडतांना तिला बघायचें होतें. दोन दिवसांपासून शेजारच्या खोलींतून भांडी आपटण्याचा आवाज येत होता. शेवटी नव-याने शरणागति पत्करली आणि तोटीचें पितळी पिंप घरांत आलें. मग चिंचेने छान घासून काढलें-चेहरा दिसेपर्यंत, आणि आता समोर हाताचा मुटका करून बसली तोटीतून पडणा-या पाण्याकडे पाहत. मला पाहतांच लाजली.

“अग पण लीलाताई, तें पाणी वाहत फुकट चाललंय ना !”

“असूं दे. मी भरीन पुन्हा !” ती म्हणाली.

त्या वेड्या मुलीला हसावें की काय करावें तें मला कळेना. पण तिच्या त्या वाहत्या पाण्यासारख्या समाधानाकडे पाहून मी मात्र हरखलो, हरवलों.

-पाणी. आम्ही पाण्याला विसरलों. जेवतांना तांब्यांतून भांड्यांत ओतून पिण्याएवढा आणि सकाळी चार तांब्ये अंगावर घेण्याएवढाच त्याचा व आमचा आता संबंध. पाण्याच्या जादूला आम्ही विसरलों. त्याची भूलभुलैच्या विसरलों. रस्त्यावर साचलेल्या पाण्यामधून जायच्या-ऐवजी पॅट वर उचलीत काळजीपूर्वक बाजूने जाऊं लागलों, त्याच वेळीं पाण्याने आमच्याशीं घटस्फोट घेतला. उरल्या फक्त बाळपणांतल्या मैत्रीच्या आठवणी.

आठवणी - श्रावणांतल्या सोमवारच्या, गाभुळलेल्या चिंचेच्या चवीच्या. झाळेला अर्धा दिवस सुटी असायची. गावांत शंकराचीं देवळें कांही थोडीं नव्हतीं. पण आमचें आवडतें देऊळ गावाबाहेरच्या तलावाकाठचें. सारीं चांगलीं देवळें नदीवर, नाही तर तलावाच्या काठींच कां बरें असतात? घंटानादांच्या लहरी पाण्याच्या लहरींवर विरल्याखेरीज देवळाला देऊळपण येत नाही. रोज सकाळीं शिखरावरचा नारळ खालच्या पाण्यांत आपलें रूप पाहतो - आणि तलावाच्या काठीं पाण्यांत उभें राहून अर्ध्या सोडणा-या ब्राह्मणाच्या टकलाकडे पाहून हसतो. काठाशीं देऊळ नाही म्हणून कित्येक वर्षे हिरमुसलें तोंड करून बसलेले भुंडे तलाव पाहिले की त्यांचें दुःख मला समजतें. पण हा तलाव सुखी होता, कारण त्याच्या काठीं देऊळ होतें. सुटी झाली की पाटीदत्तर गोळा करीत आमचीं अधिरीं पावलें तिकडे वळायचीं. देवळाकडे जाणारा रस्ता बांधावरून जायचा, आणि बाजूच्या खोलगट शेतांत पाणी साठलेलें असायचें.

पाणी आलें की झाडें वेडीं होतात, नेहमी कधी रस्त्याच्या बाजूला असलेल्या झाडांकडे आमचें लक्ष नसायचें. जमिनीवर उभीं असलेली झाडें - त्यांत काय बघायचें? पण या पाण्यांतल्या झाडांकडे ताबडतोब लक्ष वेधलें जायचें. हा काय वेडेपणा? झाडावर झाड. खाली उलटें झाड - वर सुलटें ! आता हें झाड नक्की पडणार असें वाटायला लागायचें. कललेलीं झाडें तर जीव मुठींत आणायची. भुताटकीचा प्रकार वाटायचीं. झाडाने जमिनींत शहाण्यासारखें रोवलेलें असावें. मग ते कितीहि कललेलें असलें, त्याचा केवढाहि मोठा विस्तार बारीकशा बुंध्यावर पेललेला असला, तरी तें कधी अस्थिर वाटत नाही. कारण वर दिसत असला फक्त बुंधा

- आणि त्याने पेललेलें झाड, तरी मन सांगत असतें की झाडाचा कांही भाग जमिनीत गेला आहे; त्याला मुळें आहेत; तीं पसरलेलीं आहेत आणि त्यांनी वरचा सारा विस्तार बरोबर पेललेला आहे. अशा जमिनीत रुतून बसलेल्या शहाण्या झाडाकडे मग कोणी बघत नाही. पण पाण्याने हें सारें चित्रच ढासळून जातें आणि दृष्टीला भ्रम होतो. झाड एकदम उपरें आणि अलग होतें, जास्त अस्थिर आणि हलकें वाटायला लागतें, काटकुळें आणि उंच होतें. तें जास्त झाड होतें. पाण्याच्या स्पर्शाने बावचळतें आणि नार्सिसससारखें आपलेंच रूप न्याहाळूं लागतें. अशा स्वतःतच रमलेल्या झाडाकडे बघतांना आपल्याला चोरट्यासारखें होतें. आणि मग बघितलें तरी
- 40 पेललेला आहे. अशा जमिनीत रुतून बसलेल्या शहाण्या झाडाकडे मग कोणी बघत नाही. पण पाण्याने हें सारें चित्रच ढासळून जातें आणि दृष्टीला भ्रम होतो. झाड एकदम उपरें आणि अलग होतें, जास्त अस्थिर आणि हलकें वाटायला लागतें, काटकुळें आणि उंच होतें. तें जास्त झाड होतें. पाण्याच्या स्पर्शाने बावचळतें आणि नार्सिसससारखें आपलेंच रूप न्याहाळूं लागतें. अशा स्वतःतच रमलेल्या झाडाकडे बघतांना आपल्याला चोरट्यासारखें होतें. आणि मग बघितलें तरी
- 45 न बघितल्यासारखें करीत आम्ही झटझट तलावाकडे धावूं लागायचे.
- मंदिराचें शिखर दिसतांच पावलें पुन्हा मंद होत. दुरून तें मंदिर मोठें प्रौढ आणि गंभीर वाटत असे. म्हाता-या माणसाच्या अंगावरल्या पांढ-या केसांसारखे गवताचे पुंजके मंडपाच्या दगडी सांध्यांतून, शिखराच्या दगडांमधून वाढले होते. घंटांचा नाद मंडपांत घुमूं लागला की, वेदपठण करणा-या मिशाळ भिक्षुकाची आठवण होई. पण या तपस्याचा दुसरा एक चेहरा होता. तो
- 50 कोणाला माहीत नसायचा. तें त्याचें आणि आमचें गुपित होतें. आंत मारे मंत्रोच्चारण चालू असायचें आणि त्याला बगल देत आम्ही पलीकडच्या तलावाच्या काठीं जायचे. तेथून तलावाच्या पाण्यांत खाप-या मारल्या की मंदिर हसायला लागे. अंगदी पोट धरधरून हसे. त्याचा सारा गंभीरपणा एका क्षणांत पाण्यांत जायचा. हलणा-या पाण्यावर प्रकाशाची तिरीप पडायची आणि तीहि या गोंधळांत सामील व्हायची. त्या हलत्या पाण्याबरोबर आमचीं मनंहे डुचमळायचीं
- 55 आणि डोळ्यांच्या कडा गार व्हायच्या. शेवाळाचा हिरवा-काळा रंग त्यांत भरायचा आणि त्या काजळाने रात्रीं झोप छान लागायची.

(माधव आचवळ, "पाणी", 'किमया', मौज प्रकाशन, १९६१)

- उता-याच्या प्रारंभीच्या प्रसंगातून काय सूचित झाले आहे?
- निसर्ग व मानवी संवेदना यांचे नाते या उता-यातून कसे स्थापित झाले आहे?
- या उता-यावरून लेखकाच्या लेखनशैली विषयी काय म्हणता येईल?
- हा उतारा वाचल्यावर, एक वाचक म्हणून काय प्रतिक्रिया होते?